

سر مقاله: سخن سردبیر

حمیدرضا حسن‌آبادی^۱

دانشیار روانشناسی تربیتی دانشگاه خوارزمی و جانشین سردبیر نشریه

Scientific Article: Its Nature, Function and Types

Abstract

Articles are the most common and best means of communication between scientists and researchers in a scientific field. Without this inter-subjective tool, the possibility of growth and development of human knowledge in a scientific field is, if not impossible, very difficult. In this editorial, we tried to describe what and the nature of scientific articles as the most appropriate way to report research. Then, we briefly examined the function, quality and two complementary elements of this type of research reports. Finally, we briefly introduced the types of published articles in scientific journals. The aim of the bi-quarterly journal of contemporary psychology in the near future will be to include this type of articles in its publication list with a new structure.

Keywords: Editor's Notes; Editorial; Scientific Article

مقاله‌ی علمی: ماهیت، کارکرد و انواع آن

مقاله‌ها مرسوم‌ترین و بهترین ابزار ارتباطی بین دانشمندان و پژوهشگران یک حیطه علمی است. بدون این ابزار بین ذهنی امکان رشد و توسعه‌ی دانش بشری در یک حیطه‌ی علمی، اگر نگوییم غیرممکن، اما بسی دشوار است. در این سرمقاله تلاش کردیم چیستی و ماهیت مقاله‌های علمی به‌عنوان مناسب‌ترین نحوه‌ی گزارش پژوهش‌ها را توصیف کنیم. سپس، کارکرد، کیفیت و دو عنصر مکمل این نوع از گزارش‌های پژوهشی را به‌گونه‌ی مختصر بررسی کردیم. در نهایت، انواع مقاله‌های منتشر شده در نشریه‌های علمی را به‌طور مختصر معرفی کردیم. هدف نشریه‌ی دوفصلنامه‌ی روانشناسی معاصر در آینده‌ی نزدیک این خواهد بود که با ساختاری جدید این نوع مقاله‌ها را در فهرست انتشار خود قرار دهد.

کلید واژه‌ها: سخن سردبیر؛ سرمقاله؛ مقاله علمی

مقدمه

به چیستی، کارکرد و انواع مقاله‌های علمی پرداخته‌ام و در شماره‌های بعدی نشریه تلاش خواهم کرد با کمک سایر ارکان نشریه ساختار متفاوتی را در انتشار نشریه دنبال کنیم تا بتوانیم از انواع مقاله‌های علمی در انتشار استفاده نماییم.

با گذر از این مقدمه، باید یادآور شد که دنیای کنونی اساساً بر پایه‌ی علم مدرن بنا نهاد شده است و نهادهای آموزشی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و دیگر نهادهای یک جامعه‌ی انسانی تلاش می‌کنند بر پایه‌ی یافته‌های حاصل از پژوهش‌های علمی برنامه‌ریزی کنند، تصمیم‌های منطقی بگیرند و عمل حرفه‌ای خود را هدایت کنند. برای مثال، بنگاه‌های بزرگ اقتصادی نظیر خودروسازی در طول چندین دهه‌ی گذشته تلاش کرده‌اند با اتکا به داده‌های حاصل از آزمایش‌های مختلف بدنه‌ی خودروهای ساخت آن بنگاه را ارتقاء ببخشند و با مستندسازی این داده‌ها و نمایش آن‌ها در برهه‌ای از زمان مشتریان خود را قانع سازند یا سایر بنگاه‌های مشابه را به چالش بکشند. چنین عملی در نهادهای آموزشی اهمیت تصاعدی

از این که به‌عنوان جانشین سردبیر نشریه‌ی وزین دوفصلنامه‌ی روان‌شناسی معاصر از سوی هیئت‌مدیره‌ی محترم انجمن روان‌شناسی ایران انتخاب شدم بسیار خرسندم. اگرچه در برهه‌های گوناگونی در طی یک دهه‌ی اخیر تلاش کرده‌ام در نقش‌های متفاوتی به این نشریه کمک کنم؛ اما، واگذاری مسئولیت جانشین سردبیر در این نشریه اهمیت فعالیت‌های من را متفاوت‌تر و نقش مرا جدی‌تر کرده است. در این نقش تلاش خواهم کرد تا ضمن کمک به سردبیر محترم و هیئت‌تحریریه محترم نشریه، ارتباط بیشتری با داوران و مشاوران محترم نشریه از طریق تشکیل نشست‌های تخصصی و همچنین نویسندگان محترم، که نیروی انسانی اصلی نشریه هستند، از طریق سخن سردبیر^۲ داشته باشم. باز هم تلاش خواهم کرد در سخن سردبیر در هر دوره از انتشار نشریه، ملاحظات مفهومی و روش‌شناختی پژوهش را برای مقاله‌های علمی بیش از سایر موارد مد نظر قرار دهم تا در بهبود نگارش مقاله‌های دریافتی و همچنین بهبود امر داوری این مقاله‌ها نقش اندکی ایفا کنم. بدین منظور در نخستین سخن سردبیر

¹ Correspondence concerning this article should be addressed to Hamidreza Hassanabadi, Department of Educational Psychology, Kharazmi University, Tehran, Iran. E-mail: dr_hassanabadi@khu.ac.ir

² Editor's Notes or Editorial

برای آماده‌سازی این نوع گزارش‌های پژوهشی توصیف می‌شود (انجمن روان‌شناسی آمریکا، ۲۰۰۱؛ کرسول، ۲۰۱۵):

- ۱) به خاطر این که داده‌ها و تفسیرهای پژوهشگر بخشی از بدنه‌ی نظامدار دانش علم شود و فقط به صورت دانش خصوصی باقی نماند، ارتباط با سایر دانشمندان دیگر امری ضروری است.
- ۲) کارکردهای تاریخی توسط گزارش‌های علمی انجام می‌گیرد، یعنی، شناسایی این که چه کسی نخستین فردی بود که چنین کاری را انجام داد، تحت چه شرایطی، در کجا و چه وقتی.
- ۳) داوری کردن در مورد کیفیت پژوهش توسط دیگران، و اجرای آزمایش‌های بعدی برای تأییدپذیری و بسط یافته‌ها، مستلزم این است که گزارش‌های پژوهشی بتوانند به‌طور دقیق مطالعه‌شده و نوشته شوند.
- ۴) رویکردهای غیرموفقیت‌آمیز به مسائل پژوهش گاهی اوقات در گزارش‌هایی ذکر می‌شوند، و بنابراین می‌تواند از کاربرد این روش‌ها توسط دیگران خودداری شود.
- ۵) تکرار (صرف) غیرهدفمند مطالعات می‌تواند از طریق گزارش‌های پژوهشی انتشار یافته و قابل دسترس به حداقل برسد.

کیفیت مقاله‌ی علمی

اگر چه در حال حاضر کمیت مقاله‌های علمی از اولویت برخوردار است؛ اما، به مرور زمان تغییر نگرش به سمت کیفیت گزارش‌های پژوهشی قابل ملاحظه است. دیگر داشتن تعداد زیادی مقاله در نشریه‌ها، نمایه شدن در پایگاه‌های معتبر نظیر ISI و Scopus رنگ باخته است و میزان مشارکت یک مقاله در رشد علمی یک حیطه از دانش بشری مطرح است. خواه نا خواه میزان مشارکت مقاله‌ی علمی در رشد و گسترش دانش بشری، به کیفیت گزارش آن بستگی دارد. با این حال، بحث در خصوص کیفیت مقاله‌های علمی بسیار گسترده و وقت‌گیر است. به‌طور خلاصه، در زیر پنج استاندارد/خصیصه برای نوشتن گزارش علمی مناسب را مورد بررسی قرار می‌دهیم (انجمن روان‌شناسی آمریکا، ۲۰۰۱، ۲۰۲۰؛ کرلینجر و لی، ۲۰۱۷):

- ۱) درستی (یا صحت و دقت): از حیث علمی و به لحاظ اخلاقی ضرورت مطلق و تام وجود دارد که گزارش‌های پژوهشی در قالب مقاله‌های علمی واقعی باشند، و همچنین تا حد ممکن دقیق نوشته شوند.
- ۲) تمامیت (کفایت): باید اطلاعات کافی در مقاله‌های علمی ارائه شود تا اجازه‌ی تکرارپذیری مطالعه، و بنابراین تأییدپذیری یافته پیدا شود.
- ۳) وضوح (روشنی): باید از پیچیدگی و ابهام در همه‌ی ارتباطات علمی خودداری شود. از این‌رو، دقت در انتخاب و استفاده از واژه‌ها

نسبت به سایر نهادها دارد و بدون پژوهش و گزارش‌های علمی ماندگاری و پویایی یک نهاد آموزشی بی‌معنا است.

گزارش‌های پژوهشی فرمت‌های مختلفی دارد. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، رساله‌ی دکتری، گزارش طرح‌پژوهشی در سازمان‌های مختلف، مقاله‌ی نشریه، مقاله‌ی همایش و تک‌نگاشت‌ها مرسوم‌ترین فرمت‌های گزارش پژوهشی هستند. اما از میان این فرمت‌ها، مقاله‌ی نشریه با اهمیت‌ترین و مهم‌ترین شیوه‌ی گزارش پژوهشی است. مقاله‌های پژوهشی هستند که در لوای انتشار به اشاعه‌ی نتایج حاصل از پژوهش‌ها می‌پردازند و پیشرفت علم در حیطه را ممکن می‌سازند. از این رو، مقاله‌های منتشر شده در نشریه‌های علمی را اصلی‌ترین ابزار فکری نویسندگان و اساسی‌ترین ابزار ارتباط بین ذهنی میان دانشمندان و پژوهشگران یک حیطه‌ی علمی قلمداد می‌کنند.

به‌علاوه، گزارش نتایج پژوهش در فرمت مقاله یک فعالیت الزامی برای سنجش و ارتقای علمی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، دریافت بورس تحصیلی برای دانش‌پژوهان، کسب مجوز دفاع از پایان‌نامه کارشناسی ارشد یا رساله‌ی دکتری و کسب امتیاز لازم برای ورود به دوره‌ی دکتری است. به یک معنا، در عصر حاضر، ارزش علمی افراد برابر است با تعداد و ماهیت مقاله‌هایی که آن‌ها تألیف کرده‌اند. در نتیجه، افراد در نهاد‌های علمی برای انتشار مقاله تحت فشار هستند؛ اما، اغلب تعداد مقاله‌های منتشر شده اهمیت بیشتری از کیفیت آن‌ها دارد و تقریباً هیچ امتیازی به وضوح و کیفیت نگارش مقاله‌ها داده نمی‌شود. اغراق نیست اگر بگوییم در بسیار از موارد ارزیابی کیفیت نگارش مقاله‌ها امری صوری و در جهت خالی از عریضه نبودن ارزیابی است.

هدف این مستند آن است که نویسندگان را در نگارش مقاله برای نشریه‌های علمی راهنمایی کند. در ادامه، نخست، تعریف و کارکرد مقاله‌ی علمی را توصیف خواهیم کرد. سپس، کیفیت و دو عنصر مکمل مقاله‌ی علمی را مورد بحث قرار خواهیم داد. در پایان، انواع مقاله‌های علمی را به‌گونه‌ی خلاصه معرفی خواهیم کرد.

تعریف و کارکرد مقاله‌ی علمی

بر حسب تعریف، هر نوع گزارش دقیق پژوهشی از جمله مقاله‌های علمی شناسایی یک مسأله‌ی مهم پژوهشی، عرضه و ارائه‌ی هدف و فرضیه‌های پژوهش، روش آزمودن فرضیه‌ها، استخراج یافته‌ها و تفسیر و نتیجه‌گیری در مورد این فرضیه‌ها است. مقاله‌های علمی در بهترین حالت خود به‌صورت نوشتاری است، اما علاوه بر آن یا به جای آن گزارش می‌تواند به صورت شفاهی یا به شکل پوستر در کنفرانس‌ها یا سایر نشست‌های نهاد‌های علمی عرضه شود. مقاله‌های علمی کارکردهای ویژه‌ای بر عهده دارند. در زیر پنج دلیل عام و کلی

نوشتاری مورد نیاز جامعه علمی، شناخت دقیق متغیرهای حیطةی مورد مطالعه و آشنایی با نظریه‌ها، مسائل پژوهشی، فرضیه‌ها و روش‌شناسی پژوهش در یک رشته‌ی علمی محتوای مقاله را غنای بیشتری می‌بخشد؛ اما، او به یک ساختار منطقی و منسجمی نیاز دارد که به وسیله‌ی آن هدف‌های علمی خود را به‌گونه‌ای واضح بیان کند. وجود یک ساختار قوی در مقاله نه فقط علاقه‌ی خوانندگان را برای خواندن کل مقاله بیشتر می‌کند، بلکه درک هدف‌های آن را سرعت می‌بخشد و در زمان خواندن نیز صرفه‌جویی می‌شود. با این همه، مشاهده می‌شود که برخی از (اگر کتمان کنیم اکثر) نشریه‌های داخلی و مقاله‌های چاپ‌شده‌ی فارسی این نکته را کمتر رعایت می‌کنند.^۵ در موارد زیادی مشاهده می‌شود که حتی در یک شماره‌ی خاص نشریه فرم یا ساختار مقاله‌های آن شماره از اصول مشابهی پیروی نمی‌کند. سامرز (۲۰۰۱) در طی مطالعه‌ای، مبنی بر این که چرا مقاله‌ها توسط سردبیران نشریه‌های علمی رد می‌شوند، چهار دلیل اصلی را ذکر می‌کند:

(۱) پژوهش‌ها سهم خیلی زیادی در "بدنه‌ی دانش" (یعنی در ادبیات موضوع) در یک رشته‌ی علمی خاص ندارند. اغلب، دیده می‌شود که مطالعات صرفاً توصیفی هستند یا صرفاً تکرار پژوهش‌های قبلی هستند بدون آن که چیز جدیدی به بدنه‌ی دانش اضافه کنند. به عبارتی، موضوع پژوهش نوآورانه و بدیع نیست و ابتکار و خلاقیتی در شناسایی و تدوین مسأله‌ی پژوهش دیده نمی‌شود.

(۲) چهارچوب مفهومی (یعنی بازنگری انتقادی ادبیات موضوع) به خوبی توسعه داده نشده است. مطالعات اغلب فاقد تعریف‌های دقیق سازه‌های اصلی و انگیزش‌تئوریک متقاعدکننده برای فرضیه‌های بیان شده هستند.

(۳) روش‌شناسی استفاده‌شده در مطالعه به حد معیوب و دچار اشکال اساسی است (برای مثال، نمونه‌ی خیلی کوچک است، اعتبار و روایی اندازه‌های استفاده‌شده‌ی سؤال برانگیز است).

(۴) سبک نگارش نویسندگان بدون سازماندهی است و مقاله ساختار مناسبی ندارد. فرض ما این است که مطالعه‌ای که به خوبی طراحی شده باشد سه مسأله‌ی دیگر را پوشش خواهد داد. از سوی دیگر، استانداردهای یکسان و متحد الشکل مقاله گزارش را ساده‌تر ساخته، درک تلویحات ضمنی مطالعه‌های انفرادی را بهبود می‌بخشد و استخراج نتایج را برای ترکیب با نتایج مشابه با استفاده از فنونی نظیر فراتحلیل تسهیل می‌کند. همچنین، به تصمیم‌گیرندگان در عرصه‌ی سیاست و عمل کمک می‌کند تا اهمیت این

ضروری است. ارائه‌ی منظم ایده‌ها برای توسعه‌ی منطقی آن‌ها ضروری است به شیوه‌ای که درک مطلب را تسهیل کند. سعی شود از علائم انتقالی استفاده شود به‌گونه‌ای که نوشتار یکنواخت جریان پیدا کند و روان شود، بدون آن که فهمیدن آسیب ببیند.

(۴) موجز و مختصر: در مقاله‌ی علمی کوتاه و موجز سخن گفتن مهم است تا زمان خواندن را به حداقل برساند و هزینه‌های انتشار را پایین نگه دارد. به هر حال، اغلب محدودیت‌هایی بر اختصار و کوتاهی گزارش علمی توسط بایست‌ها (شرایط لازم) قبلی شامل درستی، تمامیت و وضوح تحمیل می‌شود.

(۵) قابل خواندن (خوانا بودن متن): گردش و کاوش در مقاله‌های علمی باید لذت‌بخش و بی‌رنج (بدون زحمت) باشد. از این رو، نویسندگان فقط نباید واقعیت‌های اسناد و مدارک را عیناً گزارش کنند، آن‌ها باید کار بیشتری انجام دهند. مقاله‌های علمی نباید راکد و رسمی باشند صرفاً به خاطر این که آن‌ها را علمی‌تر بسازد، به جای آن باید به شیوه‌ای جالب و متقاعدکننده نوشته شوند تا خواننده شوند. از طریق واضح‌سازی و توانایی اقناع ارائه‌ی گزارش ایده‌ها، روش‌شناسی، یافته‌ها و نتیجه‌گیری‌ها، خواننده باید احساس کند که به مطالعه‌ی سخت و دشوار دعوت شده است و به ادامه‌ی کار ترغیب شود. نوشتن عنوان‌های جذاب و ژورنالیستیکی یکی از مثال‌های بارز برای این خصیصه است که در مقاله‌های بعدی در قالب **سخن سردبیر** به آن خواهیم پرداخت.

دو عنصر مکمل مقاله‌ی علمی: محتوا و ساختار

آفریده‌های انسانی در همه‌ی حیطة‌ها دو جنبه‌ی اساسی دارد: محتوا^۱ و ساختار^۲. معماری، شعر، نقاشی، موسیقی، منطق، ریاضیات، علم و پژوهش علمی همگی دارای محتوا و ساختار هستند. به باور کرلینجر^۳ (۱۹۸۶) انسان بر محتوای آفریده‌ی خود، صرف‌نظر از اهمیت و غنای این محتوا، تأکید فراوانی دارد و اغلب نمی‌داند که آفریده‌هایش بدون داشتن یک ساختار قوی و منسجم ممکن است ضعیف و عقیم بماند.

در مورد گزارش‌های پژوهشی از جمله مقاله‌ها نیز وضع چنین است. چنان که پیش‌تر گفته شد اساساً ارتباط بین ذهنی^۴ دانشمندان و پژوهشگران یک رشته‌ی علمی از طریق مقاله‌ها برقرار می‌شود. یعنی، مقاله‌ها زبان ارتباطی بین دانشمندان یک رشته‌ی علمی محسوب می‌شوند. اگر چه تسلط نویسنده‌ی یک مقاله بر زبان

^۵ برای رعایت اصول اخلاق پژوهشی و جلوگیری از هر گونه سوء برداشت از ذکر اسامی نشریه‌ها خودداری می‌شود و قضاوت در مورد آن‌ها به خوانندگان تیزبین و نکته‌سنج واگذار می‌شود.

^۱ content

^۲ structure

^۳ Kerlinger

^۴ inter-subjectivity

مجال‌ی دیگر به توصیف آن‌ها می‌پردازیم. در این‌جا این نوع مقاله‌ها با عنوان مقاله‌ی پژوهشی کامل یا مقاله‌ی پژوهشی معرفی می‌شوند. (۲) گزارش‌های مختصر^۲: در این نوع مقاله‌های بخش اندکی از نتایج یک پژوهش گسترده ارائه می‌شود. اگرچه این نوع گزارش‌ها در کنفرانس‌ها، همایش‌ها و سایر سمینارهای علمی رایج است، اما در نشریه‌ها نیز مورد توجه قرار می‌گیرد به شرط آن که این گزارش مختصر ایده، روش یا یافته‌ی بدیعی برای ارائه داشته باشد.

(۳) آزمون‌های روان‌شناختی^۳: در این نوع مقاله‌ها فرایند ساخت و ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای روان‌شناختی گزارش می‌شوند. اگرچه مرسوم است که این نوع مقاله‌ها را در کنار مقاله‌های اصیل (مورد ۱) گزارش می‌کنند ولی از حیث اصالت ایده و مسأله‌ی پژوهشی با آن هم‌تراز نیست. مقاله‌های مورد ۲ و این مورد را تحت عنوان مقاله‌های پژوهشی کوتاه یا مقاله‌های کوتاه معرفی کردیم. (۴) مقاله‌های بازنگری انتقادی ادبیات و فراتحلیلی^۴: در این نوع مقاله‌ها یافته‌های پژوهش‌های اولیه (مورد ۱) نقد و بررسی می‌شوند و با یکدیگر ترکیب می‌شوند. به‌طور دقیق‌تر هدف‌های این نوع مقاله‌ها، ارائه‌ی یک بنیان جامع در مورد یک موضوع، توضیح وضعیت فعلی دانش در آن موضوع، شناسایی شکاف‌های موجود در مطالعات موجود برای پژوهش‌های بالقوه‌ی آینده و برجسته کردن روش‌های اصلی و تکنیک‌های پژوهشی در آن موضوع است. رویکردهای مختلفی به تلفیق نتایج مطالعات کیفی و ترکیبی وجود دارد و برای ترکیب نتایج مطالعات کمی اصولاً از روش فراتحلیل سود برده می‌شود. در این‌جا تمامی این نوع مقاله‌ها تحت عنوان مقاله‌های مروری نام برده می‌شود.

(۵) مقاله‌های تئوریک^۵: در این نوع مقاله‌ها نتایج پژوهش ارائه نمی‌شود، بلکه یک نظریه‌س نوین یا پیشرفت‌ها در نظریه‌ها توصیف می‌شوند. بخش عمده‌ی از این نوع مقاله‌ها ارائه‌ی شواهد تجربی گوناگون بر له یا علیه یک نظریه‌ی روان‌شناختی و تولید ایده‌های نوین برای بهبود کاربرد نظریه در پژوهش‌های آتی است که در نشریه‌های معتبر علمی بین‌المللی انتشار می‌یابند.

(۶) مقاله‌های روش‌شناختی^۶: این نوع مقاله‌ها نتایج پژوهش‌های روش‌شناختی را گزارش می‌کنند. پژوهش روش‌شناختی پژوهشی کنترل‌شده در مورد جنبه‌های نظری و کاربردی اندازه‌گیری،

امر را درک کنند که چگونه پژوهش اجرا شده است و چه چیزی به‌دست آمده است. بنابراین، به نظر می‌رسد تدوین مجموعه‌ای از استانداردهای جامع برای گزارش مطالعه این دو نوع درک را تسهیل خواهد کرد.

استانداردهای گزارش مقاله‌ی نشریه بر طرح و نحوه‌ی اجرای مطالعه‌ی در حال گزارش مبتنی است، نه بر تمرکز موضوعی مطالعه یا خواسته‌های نشریه‌ی خاصی (انجمن روان‌شناسی آمریکا، ۲۰۲۰). به عبارتی، آماده‌سازی مقاله‌ی پژوهشی همانند نگارش رمان نیست؛ نگارش مقاله تمرین نگارش خلاق نیست. به راستی، در گزارش مطالعه‌ی علمی قراردادهایی برای توصیف طرح مطالعه، نتایج و جزئیات تحلیل آماری وجود دارد که می‌تواند خلاقانه به نگارش درآید.

انواع مقاله‌ی علمی

تردیدی نیست که هرگاه از مقاله‌ی علمی سخن به میان می‌آید بی‌درنگ ذهن هر پژوهشگر به سمت مقاله‌های علمی اصیل یا همان مقاله‌های پژوهشی میل می‌کند. این تمایل پر بیراه نیست زیرا جدیدترین نتایج علمی در قالب این مقاله‌ها به جامعه‌ی علمی عرضه می‌شود. در این نوع مقاله‌ها نتایج پژوهش‌های تجربی گزارش می‌شود. این گزارش‌ها دربرگیرنده‌ی فرایند دقیق روش‌شناسی علمی یعنی تدوین فرضیه‌ها، گردآوری دقیق و صحیح داده‌ها، آزمون فرضیه‌ها و نتیجه‌گیری است. بررسی‌های پیمایشی، مطالعات همبستگی و به‌ویژه، طرح‌های آزمایشی از جمله‌ی این نوع پژوهش‌ها هستند. اما، این نوع از گزارش‌ها تنها بخشی از آن چیزی است که در مستندهای معروف (برای مثال، انجمن روان‌شناسی آمریکا، ۲۰۲۰) به عنوان مقاله‌ی علمی شناخته می‌شود. بر اساس منابع گوناگون سعی شده است انواع مقاله‌های منتشر شده در نشریه‌های علمی به‌گونه‌ی خلاصه معرفی شوند و بر اساس نگاه نشریه‌ی دوفصلنامه‌ی روان‌شناسی معاصر طبقه‌بندی شوند. (۱) مقاله‌های تجربی کمی، کیفی و ترکیبی و تکرارپذیری آن‌ها: در این نوع مقاله‌ها نویسنده(گان) نتایج پژوهش اولیه یا اصلی (یعنی پژوهش‌هایی که قبلاً به‌طور رسمی منتشر نشده است) را که با یکی از رویکردهای کمی، کیفی یا ترکیبی انجام شده است گزارش می‌دهد/ می‌دهند. به این نوع مقاله‌ها، مقاله‌های اصیل گفته می‌شود. بخش دیگری از مقاله‌های کامل مواردی هستند که با هدف تکرارپذیری نتایج مطالعات قبلی در نشریه‌ها گزارش می‌شوند. البته تکرارپذیری مطالعات انواعی دارند (گال و همکاران، ۲۰۰۷) که در

⁴ Literature Reviews and Meta-Analyses

⁵ Theoretical Articles

⁶ Methodological Articles

¹ Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods Empirical Articles and Replications

² Brief Reports

³ Psychological Tests

می‌کند، یادداشتی اضافه کند. علاوه بر این، سخن سردبیر می‌تواند ایده‌های مجزا از مقاله‌های منتشر شده و حاوی متنی باشد که برای کمک به نویسندگان یا داوران نشریه نگارش می‌شود یا آن که می‌تواند ایده‌پردازی در مورد موضوعاتی باشد که نشریه قصد دارد شماره‌های آتی خود را به آن‌ها اختصاص دهد. در مجموع، سخن سردبیر حالت‌های متعددی دارد اما هدف نهایی آن در درجه‌ی نخست کمک به خوانندگان مقاله‌ها برای درک بهتر است.

۸) نامه به سردبیر^۳: نامه به سردبیر معمولاً نوعی مقاله‌ی کوتاه و مبتنی بر عقیده‌ی نویسنده است که می‌تواند در مورد موضوعی که خواننده را نگران می‌کند نوشته شود تا توجه سردبیر، نویسندگان و خوانندگان را به خود جلب کند. اگرچه مقاله‌ها قبل از انتشار در یک نشریه به شدت مورد ارزیابی قرار می‌گیرند، اما برخی از مسائل ممکن است مورد توجه قرار نگیرند یا دانش کافی در مورد آن توسط داوران و سردبیر وجود نداشته باشد. این مقاله‌ها که توسط خوانندگان نشریه نوشته می‌شوند معمولاً آن‌ها را به سردبیر یک نشریه خطاب می‌کنند تا زمینه‌ی گفتگو در مورد موضوعی نگران‌کننده و حساس به زمان را آغاز کنند. مورد ۷ و این مورد را در یک طبقه قرار دادیم و عنوان سرمقاله بر آن نهادیم، زیرا هر دو نوع مقاله در ابتدای مقاله‌های یک شماره از نشریه قرار می‌گیرند.

ریاضیات و آمار و راه‌های جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها است (کرلینجر، ۱۹۸۶). از آن‌جا که در این مقاله‌ها اغلب تأکید بر جنبه‌های نظری است با مقاله‌های تئوریک (مورد ۵) مشابهت دارند. فقط مقاله‌هایی که نتایج ساخت و ویژگی‌های روان‌سنجی آزمون‌های روان‌شناختی (مورد ۳) را گزارش می‌کنند بخش کوچکی از پژوهش روش‌شناختی در مورد جنبه‌ی عملی اندازه‌گیری است که با توجه به هدف نشریه از این بخش جدا شده است. مقاله‌های مورد ۵ و این مورد را تحت عنوان مقاله‌های نظری طبقه‌بندی کردیم.

۷) سخن سردبیر^۱: سخن سردبیر در یک نشریه جایی است که در آن سردبیر(ان) نشریه زمینه، توضیح یا اطلاعات تکمیلی اضافی را برای کمک به خوانندگان برای درک کامل متن مقاله‌های منتشر شده در آن شماره از نشریه ارائه می‌دهند. پس، در اصل سخن سردبیر برای کمک به خواننده در درک یا تفسیر اطلاعات ارائه‌شده است. اطلاعات اضافی که به لطف ذکر عنوانی نظیر «سخن سردبیر» در ابتدای هر شماره از نشریه به راحتی قابل شناسایی است تلاش دارد درک خواننده را بدون تغییر یا مغایرت با اندیشه‌ی نویسنده تسهیل کند. با این حال، سردبیر همچنین می‌تواند برای صدور حکمی متفاوت از آن‌چه در متنی که با انتشار آن موافقت

جدول ۱- طبقه‌بندی مقاله‌ها با توجه به نگاه نشریه‌ی دوفصلنامه‌ی روان‌شناسی معاصر

ردیف	نوع مقاله	عنوان مد نظر
۱	مقاله‌های تجربی کمی، کیفی و ترکیبی و تکرارپذیری‌ها	مقاله‌ی پژوهشی کامل / مقاله پژوهشی
۲	گزارش‌های مختصر و آزمون‌های روان‌شناختی با رویکرد کمی، کیفی و ترکیبی	مقاله‌ی پژوهشی کوتاه / مقاله کوتاه
۳	مقاله‌های بازنگری انتقادی (با رویکرد کیفی) و فراتحلیلی (با رویکرد کمی)	مقاله‌ی مروری
۴	مقاله‌های تئوریک و روش‌شناختی	مقاله‌ی نظری
۵	سخن سردبیر و نامه به سردبیر	سرمقاله
۶	اظهارنظر و پاسخ به اظهارنظرها در مورد مقاله‌های منتشرشده قبلی	مقاله‌ی اظهارنظر
۷	نقد و بررسی کتاب و نقد و تحلیل مفاهیم روان‌شناختی	مقاله‌ی نقد و بررسی
۸	گفتگو با متخصصان و اخبار در مورد متخصصان و نهادهای علمی	مقاله‌ی خبری

به‌گونه‌ای نانوخته الزامی است که سردبیر آن اظهار نظر یا کامنت را در شماره‌های بعدی نشریه منتشر کند. چنین ارتباط علمی بین نویسندگان و نقادان می‌تواند ارزش علمی نشریه و همچنین درجه‌ی استناددهی مقاله را افزایش و حتی کاهش دهد.

۱۰) پاسخ کتبی به اظهارنظرها در مورد مقاله‌ها^۴: همان‌گونه که یک مقاله منتشر شده می‌تواند زیر ذره‌بین نقادان قرار گیرد و ایده‌ها یا نتایج از زوایای دیگری مورد تحلیل قرار گیرد (مورد ۹)، نویسنده (گان) این

۹) اظهارنظر کتبی در مورد مقاله‌های منتشرشده قبلی^۳: نشریه‌های علمی مکانی آزاد برای بیان ایده‌ها و نقد و بررسی آن‌ها است. در نشریه‌های علمی مرسوم است که اگر مقاله‌ای از هر نوع ذکر شده در این‌جا (اما اغلب مقاله‌های مورد ۱ تا ۶) مورد نقد خوانندگان متخصص بود آن‌ها می‌توانند نقد و بررسی خود را در قالب یک نوشتار کتبی به نشریه‌ای که مقاله در آن انتشار یافته است ارسال نمایند. در صورت صحت علمی آن اظهارنظر،

³ Comments on Previously Published Articles

⁴ Replies to Previously Published Articles

¹ Editor's Notes (Editorial)

² Letters to the Editor

مفاهیم روان‌شناختی به تمایز اصطلاحات در نظریه و مکاتب گوناگون، تجزیه و تحلیل برداشت‌هایی که آن‌ها به آن اشاره می‌کنند و بازنمایی آن‌ها توجه می‌شود. در طبقه‌بندی ما، مورد ۱۱ و این مورد تحت عنوان مقاله‌های نقد و بررسی معرفی می‌شوند.

(۱۳) گفتگو با متخصصان^۳: گفتگو با متخصصان یک فرایند دوسویه است که در آن مصاحبه‌گر با پرسش‌هایی چالشی یک متخصص مشهور در یک حیطه‌ی علمی را به مجادله دعوت می‌کند. هدف این‌گونه مصاحبه روشنگری در مورد ایده و نظریه‌ای است که متخصص در آن زمینه سال‌ها به پژوهش و ایده‌پردازی مشغول بوده است. اغلب این گفتگوها با نظریه‌پردازان و دریافت‌کنندگان جوایز علمی انجام می‌گیرد.

(۱۴) اخبار در مورد متخصصان و نهادهای علمی^۴: در این نوع مقاله‌ها اخبار متعدد و دست اول و اغلب هیجان‌انگیز در مورد متخصصان و نهادهای علمی منتشر می‌شود. اخبار در خصوص برنده شدن جایز یا کسب رتبه‌ی علمی توسط متخصصان و نهادهای علمی و فعالیت‌های نوآورانه نهادهای علمی از جمله محتوای تشکیل‌دهنده‌ی این نوع گزارش‌ها است. ما مورد ۱۳ و این مورد را تحت عنوان مقاله‌های خبری نام‌گذاری کردیم.

Reference

- American Psychological Association. (2001). *Publication manual of the American Psychological Association: The official guide to APA style (5th ed.)*. Washington, DC: American Psychological Association.
- American Psychological Association. (2020). *Publication manual of the American Psychological Association: The official guide to APA style (7th ed.)*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Creswell, J. W. (2015). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (5th ed.)*. Boston, MA Pearson.

حق را دارند که به اظهارنظر(های) انجام‌شده در خصوص مقاله‌ی خود پاسخ دهند. سردبیر نشریه موظف است در صورتی که پاسخ به اظهارنظر اگر حاوی مطلبی علمی است در نشریه منتشر سازد. ما مورد ۹ و این مورد را در طبقه‌ی مقاله‌های اظهارنظر قرار دادیم.

(۱۱) نقد و بررسی کتاب^۱: نقد و بررسی کتاب توصیف کامل، تحلیل انتقادی و/یا ارزیابی کیفیت، معنا و اهمیت یک کتاب است که اغلب در رابطه با پژوهش‌های قبلی در مورد موضوع نوشته شده است. در این نوع مقاله‌های کوتاه اصولاً کتاب‌های تازه منتشرشده و دارای ایده‌های اساسی از جانب خواننده‌ای متخصص و نقاد مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد. این نقد و بررسی با دو هدف معرفی کتاب و نقدی بر آن به نگارش در می‌آیند. نقد و بررسی کتاب به خوانندگان کمک می‌کند تا تصمیمات آگاهانه‌ای بگیرند که آیا کتاب برای مطالعه مناسب است. نقد و بررسی بینش‌هایی را در مورد کیفیت، سبک، مضامین کتاب و این که آیا با ترجیحات خواننده مطابقت دارد، ارائه می‌دهند.

(۱۲) نقد و تحلیل مفاهیم روان‌شناختی^۲: مفاهیم شامل برخی از بنیادی‌ترین نهادها یا پدیده‌های مرتبط با یک رشته هستند. یک مفهوم یا به عبارت دقیق‌تر سازه در حوزه‌ی روان‌شناسی به توضیح ایده‌ها در روان‌شناسی کمک می‌کند. در نقد و تحلیل

- Gall, M., Gall, J., & Borg, R. (2007). *Educational research: An introduction (8th ed.)*. New York, NY: Pearson Education.
- Kerlinger, Fred, N. (1986). *Foundations of behavioral research (3rd ed.)*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- Kerlinger, Fred, N., & Lee, Howard, B. (2017). *Foundations of behavioral research (4th ed.)*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- Summers, J. (2001). Guidelines for conducting research and publishing in marketing: From conceptualization through the review process. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 29(4), 405-415.

Citation: Hassanabadi, H.R. (1401/2022). Scientific Article: Its Nature, Function and Types (Editorial: Editor's Notes). *Contemporary Psychology*, 17 (2), 1-6. doi: 10.29252/bjcp.17.2.1

³ Conversations with Experts

⁴ News about Specialists and Scientific Institutions

¹ Book Reviews

² Analysis and Critiques of Psychological Concepts